

UN VOLUM PLIN DE SPLENDORI

Cine nu-l cunoaște pe scriitorul Vlad Pohilă? Dacă nu l-au citit, l-au auzit la radio, l-au urmărit la emisiuni TV, moderând evenimente literare și de altă sorginte. Un tip cu o geantă grea, plină cu cărți și manuscrise – e omul-limba română, e omul-dicționar, e omul-carte – le scrie/ creează, le citește, le promovează, le valorifică, le recomandă, le redactează (în faza de pre-apariție). Vlad Pohilă atât de mult s-a identificat cu cartea, că ne pare că vine din carte...

Recentul său volum publicat *Disecarea cărților* este o carte inedită, fascinantă, excepțională, pentru că e un volum consacrat recenziei – un gen științific și critico-literar. Autorul e de părere că recenzia „se înscrie în specia literar-publicistică”, apoi adaugă, între paranteze: „(iar în bună măsură) – și științifice” [p.11]. Prefața *Nebănuitele splendori ale recenziei*, cu un subtitlu-lămurire *În loc de prefață*, este o pledoarie pentru recenzie; e mai mult decât o pledoarie, e o abordare inedită, apelând retrospectiv cu incursiuni în istoria apariției genului, dar și la experiența personală; este o *disecare* a recenziei, am putea spune, folosind cuvântul din titlul cărții. Începe cu definiția, cum se cade unui autor de talia lui Vlad Pohilă, ca să răspundă la întrebarea „Ce este o recenzie?”, apoi evidențiază trei abordări ale acestei specii literar-critice și publicistice (respectăm părerea autorului), lămurește metoda „scăldatului în câteva ape”, când a apărut și de ce, ne spune care sunt caracteristicile unui autor de recenzii, riscurile pe care le implică o recenzie. Alături de definiția clasică a speciei, mai menționează că „recenzia este, de regulă, un frumos cadou pentru autorul lucrării analizate și, concomitent, e o recomandare, o sugestie, un îndemn pentru cititori...” „Evident, continuă autorul, nu se încadrează în acest „supliment” recenziile critice, cu deosebire cele distructive, intenționat malițioase” [p.10].

Vlad Pohilă amintește și de șansele pe care le oferă recenzia, și pe care le putem lua drept sfaturi despre ce trebuie să conțină recenzia, astfel devenind și un tutorial de scriere a recenziei.

Dacă lăsăm la o parte sensul anatomic al termenului, *a diseca* înseamnă „a analiza ceva atent, minuțios, în vederea studierii structurii în toate amănunțele și pentru a scoate în evidență caracteristici sau aspecte ascunse sau necunoscute” (la prima vedere a cititorului, dacă e să ne referim la volumul *Disecarea cărților*).

Vlad Pohilă este unul dintre puținii autori capabili să filtreze un număr atât de mare de lucrări de diferit caracter – de la științifice la volume de poezie, inserându-le în povești umane originale – insist asupra acestei formulări, – pentru că Vlad nu face pur și simplu recenzii (câte am citit din acele seci, dar care respectă toate cerințele?). Vlad Pohilă le face cu suflet, cu pasiune de cititor-expert, el face din recenzie o artă.

El creează conexiuni și relații între conținut-realitate, istorie-percepție, conexiuni și relații cu conținutul altor cărți, plasând astfel cartea recenzată într-un circuit cultural și valoric general, găsimu-i locul său distinct în habitatul domeniului cărții, și în domeniul căruia i se atribuie subiectul cărții recenzate. O astfel de abordare arată atât imensa cunoaștere a proceselor culturale, literare, cât și mișcările/ evoluțiile domeniilor de cunoaștere. Conexiunile lui Vlad se bazează pe numeroasele cărți, studii pe care le-a citit, le-a „disecat”, le-a trecut prin mintea și inima sa...

Autorul în procesul de distilare, filtrare a informației/ conținutului, în sens de *disecare*, procesează studii, informații de ultimă oră, precizează date istorice, se documentează, sintetizându-le în narațiuni fascinante, ușor de parcurs, interesante și educative. Ultimul aspect cititorul nu-l observă, nici nu-l sesizează, dar place. Astfel, recenziile lui sunt citite, urmărite, apreciate. Conexiunile pe care le face Vlad între volumul pe care-l distilează și alte asemenea, între oamenii din diferite lucrări, între epoci și realități, între evenimente, ne furnizează multe cunoștințe ca supliment la cumulumul informațiilor din cartea recenzată. Prin asta sunt interesante și folositoare recenziile sale.

Volumul cuprinde o perioadă temporală extinsă (1981-2018). Include 75 de surse: recenzii, consemnări, prefețe, postfețe, impresii – toate atribuindu-se genului științific de publicații, care

însumează 282 de pagini cu ilustrații și fotografii. Subliniem că fotografiile aparțin economistului și artistului-fotograf Vasile Șoi-maru, care potențează valența acestui și așa valoros volum. Lucrarea are patru porți de deschidere și acces la conținut: indexul de titluri, indexul de nume, indexul de cărți recenzate și indexul geografic – instrumente care atestă și genul științific al volumului.

Structura volumului, gândită logic de autor, ordonează conținutul în cinci capitole mari. Capitolul I, intitulat *La începuturi*, include primele 12 încercări de disecare a noilor apariții scrise, cum zicea autorul în prefață, „obligat de exercițiul funcțiunii” [p.14], era redactor-șef la buletinul „Noutăți editoriale”, pe care-l cunoștea și citea fiecare bibliotecar. Le-a numit microrecenzii dat fiind formatul scurt condiționat de spațiul buletinului, dar și de, cum recunoaște începătorul Vlad Pohilă, „măsura modestiei demersului” [p.14].

Capitolul II, intitulat *Literatura artistică*, conține 11 recenzii: cinci la cărți de poezie și șase la volume de proză. Printre volumele de proză găsim și evocatoarea recenzie a cărții *Recviem pentru Maria* de Vera Malev dedicată Mariei Cebotari, celei mai mari Marii a muzicii lirice românești, cum a numit-o Vlad Pohilă.

Capitolul III, *Cartea științifică*, cel mai consistent, care cumulează 177 de pagini, are două subcapitole: *Bibliologie* și *Filologie și alte științe*. Bibliologia adună 16 recenzii (cu 75 de pagini), preponderent lucrări editate ca rezultat al cercetării bibliografice sau biblioteconomice de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; cărțile autorilor prof. universitar Ion Stoica, conf. dr. Lidia Kulikovski, Dimitrie Poptâmaș (director, pe atunci, al Bibliotecii Județene Mureș), Valeriu Rață etc. Subcapitolul *Filologie* înglobează 18 recenzii (cu 77 pagini). Deschide capitolul anuarul *Calendarul Național*, o publicație la care a lucrat zeci de ani, căruia i s-a consacrat cu pasiune și responsabilitate, despre care poate vorbi la nesfârșit pentru că Vlad Pohilă n-a muncit din obligațiune, ci el a trăit *Calendarul Național*. Capitolul mai conține o revistă – autorul a disecat cu drag și revista *Lector* a Bibliotecii Județene „Dui-liu Zamfirescu” din Vrancea.

Hotarele dintre bibliologie și filologie sunt foarte vag conturate. Unele lucrări, ca *Vitralii patinate* de Teodora Fântânanu, se referă, în opinia mea, mai mult la bibliologie. Autorul aduce nu

o dată argumente în acest sens: „...cartea este scrisă și editată „sub semnul cultului cărții”; ca subiect în artă și de artă”, citând din Ioan Adam, prefațatorul, care „îi atribuie autoarei „Vitrăliilor patinate” un „adevărat certificat de competență culturală”, cu o contribuție meritorie la conturarea unei discipline – încă tinere la noi – biblioestetica” [p. 238]. Dar nu este esențial să deschidem dezbateri despre biblioteconomie, bibliologie și filologie – împart același capitol.

Capitolul IV, *Publicistică*, conține nouă lucrări despre cărți care au completat colecția BM: despre cartea *A fi* de Efim Josanu; despre volumul *Era barbară* de Ion Hadârcă; despre publicistul Constantin Tănase; despre *Căderea comuniștilor și Cotul Donului* de Vasile Șoimaru, care „...au răscolit amintiri, sentimente, trăiri... Au răvășit memoria colectivă, au trezit conștiințe. Au făcut să bată în retragere amnezia...” [p. 294]; și despre cartea lui Nicolae Roibu *Artiști și Țărani*.

Ultimul capitol, al V-lea, *Consemnări*, include nouă recenzii din diferite domenii, dar oarecum grupate. Acesta cuprinde recenzii la cărți și monografii: trei dintre ele se referă la sate, localități din Basarabia – satul Țăplești, Sângerei, Șoimărești, Hagii Curda din sudul Basarabiei (acum Ucraina); cartea *Purificarea istoriei prin oglinda scenei* a regretatului Andrei Vartic; o tulburătoare (cum o numește Vlad) carte a traducătoarei Antoaneta Ralian, care a debutat la 90 de ani ș.a.

Aceste elemente de pre-lectură – prefața, cuprinsul, statisticele (surse, pagini), inclusiv recenzia, au un rol în înțelegerea mai profundă a volumului de față. O mică abatere în context: Paul Cornea atribuie recenzia elementelor de pre-lectură, Matei Călinescu i-ar zice *re-lectură* – autorul recenziei citește de mai multe ori, repetitiv întorcându-se frecvent la conținutul cărții expuse disecării, dar și pentru că citind o recenzie re-citim cartea prin ochii și mintea altuia...

Această aritmetică e bună ca să înțelegem vastitatea acoperirii subiectului și vastitatea efortului intelectual și cultural al autorului. Ne ajută s-o vedem instrumentele de acces la conținut – indexurile. Indexul geografic raportează 284 de nume geografice care cuprind orașe și sate din țară, din stânga și din dreapta Prutului, Nistrului, Ucraina, întreaga Europă (orașe, țări), America de Nord,

America de Sud, Australia; alte țări – Canada, Brazilia, China, Japonia, SUA, Turcia, Israel ș.a. Fie că sunt în conținutul, în titlul cărții, fie că autorul e născut sau trăiește acolo, ele se regăsesc în acest volum. Dacă am înfige pe harta lumii 284 de stegulețe cu recenziile în care se regăsesc numele geografice din acest volum, am colora frumos mapamondul.

Disecarea cărților conține 75 de surse primare, dar indexul de titluri arată 85 de titluri de carte recenzate. Autorul disecă în câte-va rânduri, de exemplu, trei sau patru cărți legate ca tematică, ca proveniență (cărți venite din Polonia), ca gen sau tip (prezentarea într-o recenzie a două sau trei seriale).

Indexul de nume contabilizează 1182 de nume de persoane care se întâlnesc în paginile acestui volum. Autorul e dator să le cunoască, să se documenteze asupra lor, să precizeze, să le citeze sau să le analizeze. E o muncă imensă... Vlad Pohilă o face cu râvnă, cu responsabilitate, profesional și cu admirație... Totdeauna găsește partea luminoasă, partea bună a oricărui volum. Dar este și un norocos: de el se țin, se trag spre el, mai bine zis, cărțile bune, parcă știindu-l că le va onora și înnobila. Vlad Pohilă scrie despre recenzii cu admirație: „Dincolo de orice definiție, recenzia tănuiește și alte valențe, adevărate splendori – adesea, nebănuite de autori, dar și de cititori” [p. 10]. Toată viața lui activă a îndemnat cititorii spre lecturi ale capodoperelor literaturii române și universale.

Încă un aspect în care Vlad Pohilă excelează și trebuie menționat aici. E despre arta intitulării. Putem urmări chiar evoluția autorului în formularea titlurilor. În Capitolul I titlurile sunt scurte și se rezumă la un cuvânt sau la două-trei cuvinte: *Meridiane-83*, *Căderea Parisului*, *Destinul inorogului*. De regulă, titlul coincide cu titlul cărții recenzate, prezentate, recomandate. Trecând prin cuprins, suntem surprinși de titluri măiestrite ca *Poezia dorului de acasă*, *Versul negrei deznădejdi, luminat de albul exaltării*, *Drumul n-avea capăt, noaptea nu se mai sfârșea*, *Un studiu rezistent prin trăinicia documentării și eleganța expunerii*, *Drumul anevoios, dar și fascinant, al cunoașterii de sine*, *Există în lume și „lagăre libere”*, *Blestemul și norocul de a fi publicist la timpul potrivit*, *Călători prin lume... barem cu ajutorul lecturii*, *Totul pentru... Basarabia: și dragoste, și dor, și durere, și speranță*,

Tulburătoare spovedanie a unui cărturar, Fenomenul informațional pus în fața interdisciplinarității, transdisciplinarității și multidisciplinarității...

Volumul *Disecarea cărților* este și un extraordinar manual care te învață cum să faci o recenzie. Ne arată, cel mai bine, prin exemple pe care le-a scris, cum să stăpânim acest instrument. A scrie o recenzie e o știință, o ecuație pe care ne-o oferă cu generozitate, și pe care o putem rezolva, dacă ținem cont de ideile furnizate de autor, și dacă vrem să muncim mai inteligent... „Ideile sunt moneda de schimb a secolului XX!”, susține Carmine Gallo, autorul cărții *Vorbește ca la TED*. Volumul *Disecarea cărților* ne oferă idei-instrumente pentru a ne învăța să îmbrățișăm și noi această specie literar-critică necesară, indispensabilă pentru bibliotecari. În *Anul lecturii*, bibliotecarii au nevoie să-și formeze abilități de a scrie recenzii, impresii, treceri în revistă, prezentări de cărți fără de care nu vor putea realiza scopul anului – de a educa lectura în rândul chișinăuienilor. În *Anul lecturii*, fiecare bibliotecar are un rol de mentor de lectură, iar cartea lui Vlad Pohilă ne vine în ajutor, oferindu-ne peste 75 de exemple din care desprindem, pas-cu-pas, și tehnici de scriere...

Avem nevoie doar de curaj, pasiune și exercițiu. Curajul pentru a ne urma pasiunea, de a ne articula ideile, gândurile proprii și de a da glas în mod simplu acelor cărți care ne încântă și pe care dorim să le recomandăm și altora. Rămâne doar să citim cartea și să inspirăm s-o citească și cititorii bibliotecilor noastre.

Cui se adresează acest volum? Limbajul accesibil (nu simplu sau simplist) face această carte înțeleasă de toate categoriile de cititori – experți sau simpli cititori, cu drag de carte, istorie, evenimente, artă, carte științifică sau literar-artistică; celor interesați de tendințele și procesele literare. Autorul recunoaște că prin publicarea recenziilor „...se urmărește un scop, e la mijloc o misiune, iar în ultimă instanță, și o modalitate *sui generis*... de a pune la dispoziția cititorului grăbit, alertat, suprasolicitat – o imagine la zi a literaturii naționale” [p. 12].

Vlad Pohilă este norocul nostru, e arhitectul lecturii (aminăm aici volumul *Elogiu lecturii* și sutele de scrieri despre cărți și lectură) și arhitectul recenziei cu toată diversitatea ei de forme și metode. Ne oferă o carte (o spune chiar el) „...consacrată recen-

ziei ca modalitate sigură, verificată în timp și prin experiența unor înaintași de seamă, de a populariza cartea, lectura, trăirile umane și miraculoasa lume a cunoștințelor văzute prin prisma frumosului „dostoievskian” – cel care, credea neasemuitul scriitor și psiholog rus, va salva omenirea” [p. 16].

Felicitări, Vlad Pohilă, pentru ideea de a încorpora într-un volum recenziile risipite în diferite surse, în diferite locuri, în diferite vremuri. Separate, aduceau cu sine o valoare, se receptau pozitiv, erau necesare. Însă adunate la un loc, în aceeași casă-carte, au o mai mare putere, au acea splendoare de care vorbea în prefață și acea receptare diferită de instrument de învățare...

*Lidia KULIKOVSKI,
conf. universitar, dr., director adjunct al BM „B.P. Hasdeu”*

BiblioPolis. 2019, vol. 75, nr. 4, pp. 181-185.